Ponitrianske múzeum v Nitre

FENOMÉN SAKRÁLNEJ KRAJINY, JEJ ZNAKY A SÚČASTI

1. - 2. október 2025

Ponitrianske múzeum v Nitre

www.muzeumnitra.sk

NITRIANSKY SAMOSPRÁVNY KRAJ

Akademie věd České republiky

pravé slovenské hrdo a srdcom

Nitrak

Nitra DEŇ

pardon

„Odborný seminár - Fenomén sakrálnej krajiny, jej znaky a súčasti“ z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

fond na podporu umenia

MGR. MICHAELA KALINOVÁ, PHD.

privátna bádateľka

je absolventka magisterského štúdia odboru Veda o výtvarnom umení na katedre Dejín umenia Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (1999) a doktorandského štúdia na Fakulte architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave (2020). V období rokov 1999 - 2024 pracovala v Pamiatkovom úrade v Bratislave so špecializáciou na sakrálnu architektúru. Vedecky sa spolupodieľala na spracovaní monograficky vypublikovanej problematike kalvárií a krížových ciest Slovenska (2002) a priebežne pokračuje v ich skúmaní. Ďalej spolupracovala na projekte Národné kultúrne pamiatky na Slovensku, kde v rámci publikácií k okresom Ružomberok (2008) a Martin (2012) spracovala heslá a úvodné kapitoly k sakrálnej architektúre. Venovala sa taktiež problematike stredovekých premonštrátskych kláštorných areálov, pamiatkovým výskumom stredovekej sakrálnej architektúry či problematike gemerskej stredovekej architektúry.

Kalvárie a krížové cesty v kultúrnej krajine

Kalvárie a krížové cesty sú od 17. storočia neoddeliteľnou súčasťou kultúrnej krajiny na našom území. V mnohých aspektoch dotvorili jej charakter z krajinárskeho a urbanistického hľadiska, často ako unikátne architektonicko-krajinné realizácie alebo aj ako sekundárne využitie starších historických pamiatok, resp. ich torz. Popri stredovekých kostoloch situovaných v dominantných polohách na návršiach alebo pútnických miestach sú jedným
z hlavných fenoménov sakrálnej krajiny. Ich vývoj v kontexte kultúrnej krajiny mal v priebehu 18., 19. a 20. storočia svoje špecifiká. A špecifická situácia vzniká aj v súčasnosti rozširovaním zástavby miest do ich blízkosti, čím je často krát ohrozovaný ich osobitý genius loci.

V príspevku budú priblížené kalvárie a krížové cesty z hľadiska ich typológie a z nej vyplývajúcich architektonicko – krajinných a urbanistických súvislosti. Rámcovo bude načrtnutá aj problematika interdisciplinárneho výskumu týchto areálov a súčasného stavu ich pamiatkovej ochrany s ukážkou možnosti pozitívnych a negatívnych príkladov.

MGR. JANA PIECKOVÁ

Krajský pamiatkový úrad Žilina

študovala Vedu o výtvarnom umení na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Od roku 2010 pôsobí na Krajskom pamiatkovom úrade Žilina ako metodička reštaurovania a obnovy hnuteľných a nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok.

ING. ARCH. KAROL ĎURIAN, PHD.

Krajský pamiatkový úrad Žilina

študoval architektúru a obnovu pamiatok na Fakulte architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Doktorandské štúdium ukončil na Ústave ochrany a obnovy pamiatok Fakulty architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Pôsobí na Krajskom pamiatkovom úrade Žilina (vedúci pracoviska Martin). Zaoberá sa výskumom historických krovov a metodikou obnovy nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok.

Kalvárie v Žilinskom kraji - pamiatková ochrana a obnova

V Žilinskom kraji máme za národné kultúrne pamiatky vyhlásené kalvárie v Bobrove (1894), v Zákamennom (1862) a v Kláštore pod Znievom (1728). Na tie v Ružomberku (1859) a v Rajeckej Lesnej (1921) sme spracovali návrh na vyhlásenie za národnú kultúrnu pamiatku.
V prípade Kalvárie v Zákamennom vďaka výskumu archívnych prameňov a reštaurátorskému výskumu sa po odstránení nevhodných stavebných úprav z 20. storočia pristúpilo k rekonštrukcii interiérov a exteriérov kaplniek (nové omietky s prinavrátením pôvodnej tektoniky fasád, rekonštrukcia pôvodného tvaru cibuľovej veže hlavnej kaplnky, opätovné použitie šindľovej krytiny,...). Zavŕšením komplexnej obnovy bolo reštaurovanie objavených dekoratívnych malieb v interiéroch troch horných kaplniek.

Staršia Kalvária v Kláštore pod Znievom má iný charakter, inú koncepciu umiestnenia v krajine a rozmanitejšiu stavebnú históriu. Po spracovaní reštaurátorských výskumov a sanačných posudkov postupne prebiehajú práce predovšetkým v rámci jej hornej časti - kaplnke sv. Kríža a ohradnom múre s kaplnkami a vstupnými bránami. Veľkým prekvapením je objavenie kvalitnej barokovej výmaľby interiéru hlavnej kaplnky. Kalvária v Ružomberku sa rovnako nezaobišla bez druhotných stavebných zásahov a výtvarných úprav. Stanovenie metodiky obnovy je v tomto prípade podstatne zložitejšie vzhľadom na potrebu vyhodnotiť zásahy z polovice 20. storočia, ktoré tu akceptujeme ako hodnotnú kultúrnu vrstvu.

Na príklade týchto troch kalvárií chceme predstaviť genézu tvorby metodiky pamiatkovej obnovy ako aj samotný priebeh a výsledky stavebných, umeleckoremeselných a reštaurátorských prác. Dôsledný prístup k určeniu metodiky pamiatkovej obnovy má za cieľ prinavrátiť autentickú architektonickú a výtvarnú podobu a pamiatkové hodnoty týmto atraktívnym živým sakrálnym priestorom s krajinárskym presahom.

MGR. ŽOFIA GERIČOVÁ

Krajský pamiatkový úrad Trnava

v roku 2007 ukončila magisterské štúdium na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave, odbor Dejiny umenia a kultúry. V rokoch 2007 - 2011 pôsobila ako pamiatkárka na Krajskom pamiatkovom úrade v Nitre, od roku 2015 na Krajskom pamiatkovom úrade v Trnave. Jej odborným zameraním je sakrálna architektúra a reštaurovanie. Venuje sa problematike reštaurovania kamenných exteriérových sôch/objektov a kamenných prvkoch tvoriacich súčasť architektúry.

MGR. ARCH. RASTISLAV PETROVIČ

Krajský pamiatkový úrad Trnava

absolvoval Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave v odbore architektúra (1996), od ukončenia vysokej školy pracuje na Krajskom pamiatkovom úrade v Trnave. V práci sa venuje sakrálnym a výtvarným pamiatkam, kaštieľom a kúriám. Mimo práce seredskému kaštieľu a regiónu Sereď a okolie. Je spoluautorom monografií Sereď – dejiny mesta (2002), Sereď na starých obrázkoch (2005), Nález gotického kostola v Seredi (2005), Šintavský hrad vykopaný – zakopaný (2006). Príspevky o pamiatkach publikoval v odbornej tlači, v zborníkoch (Galanta), v obecných monografiách (Pusté Úľany 2006, Veľké Úľany 2010, Voderady 2014) a lokálnej tlači.

Skúsenosti a príklady ochrany, zachovania a obnovy objektov drobnej sakrálnej architektúry v Trnavskom kraji

Popri odbornej práci pri ochrane pamiatkového fondu v Trnavskom kraji sa zaoberáme aj drobnými sakrálnymi objektami, exteriérovými sochami a súsošiami v intravilánoch a extravilánoch miest a obcí. Odhliadnuc od zákonom stanovenej pamiatkovej ochrany tých objektov, ktoré sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR, si všímame a zaoberáme sa aj inými objektmi, ktoré nie sú pamiatkovo chránené, najčastejšie pri vypracovaní podkladov pre územné plány miest a obcí, ale aj priebežným terénnym výskumom.

Zo svojich skúseností prinášame krátku ukážku toho, aký je prístup k zachovaniu alebo záchrane drobných sakrálnych objektov. Častokrát tento prístup nie je závislý len od legislatívnej ochrany, ale najmä na spoločenskom nastavení obyvateľov jednotlivých lokalít. Na niekoľkých príkladoch demonštrujeme záujem a prístup k zachovaniu a obnove drobnej sakrálnej architektúry, a tiež spoluprácu so štátnymi pamiatkovými orgánmi.
Za významný problém považujeme majetkové určenie alebo vysporiadanie vlastníctva týchto objektov. Ohrozujúcim faktorom je tiež strata kontinuity a religiózneho významu s objektom, resp. dielom, ale aj hrubé ignorovanie ich existencie na úkor osobného vlastníctva, ktoré v takýchto prípadoch vedie až k ich zániku.

PHDR. PAVEL HÁJEK

Národní památkový ústav České Budějovice

vyštudoval Filozofickú fakultu Univerzity Karlovy v Prahe v odbore knihovníctvo a vedecké informácie a archívnictvo. V roku 1988 nastúpil do vtedajšieho KSSPPOP (Krajskýho střediska státní památkové péče a ochrany přírody) v Českých Budějoviciach (dnes Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště) na pozíciu vedúceho odboru evidencie, dokumentácie a informačných systémov, v ktorom pôsobí dodnes. V rámci svojho pôsobenia sa zaoberal základnou evidenciou mobiliárnych fondov, napĺňaním systému ISO, tzv. reidentifikáciou nehnuteľných kultúrnych pamiatok, spolupodieľal sa na vzniku pamiatkového katalógu, zabezpečuje jeho napĺňanie, rovnako ako systému MIS a GIS.

Na začiatku 90. rokov minulého storočia sa jednou z jeho špecializácií stala drobná sakrálna architektúra, neskôr sa venoval ľudovej architektúre. Druhou špecializáciou sú historické knižničné fondy, kde dnes pôsobí na pozícii hlavného metodika pre katalogizáciu a správu zámockých knižníc v správe NPU, podieľa sa na vývoji systému Tritius. Dlhodobo sa podieľa na vedeckých a výskumných projektoch zameraných na malú sakrálnu architektúru a historické knižničné fondy.

Drobná sakrálna architektúra južných Čiech

Príspevok predstaví stručný historický vývoj drobnej sakrálnej architektúry v krajine južných Čiech od 15. storočia do súčasnosti so zameraním na kamenné a murované božie muky a vidiecke kaply a kaplnky. Predstavená bude základná typológia stavieb a príčiny ich vzniku – pripomienka tragickej udalosti, výraz vďaky, miesto k rozjímaniu, odpočinku, na rázcestiach okrem iného ako symbolický výraz smerovania človeka v živote a pri putovaní. Nie je výnimkou, že božie muky označovali hranice katastrov obcí.

Najstaršia zachovaná božia muka v južných Čechách pochádza z konca 15. storočia, významný súbor potom tvorí neskoro gotická a renesančná božia muka zo 16. a počiatku 17. storočia. V priebehu 17. a 18. storočia sa súčasťou krajiny stala typická barokova kamenná božia muka využívajúca ako hlavný konštrukčný prvok toskánsky stĺp s vysadenou vrcholovou kaplicou. V priebehu 18. storočia kamenné božie muky doplňujú spravidla pilierové, menej často stĺpové murované božie muky, plniace podobnú úlohu. Zaujímavý súbor murovaných božích múk vznikol v 2. polovici 18. storočia v súvislosti s vojnovými udalosťami vojen o dedičstvo rakúske, sedemročnej vojny a vojen napoleonských.

Od 2. polovice 18. storočia začínajú, okrem iného na základe ohňového patentu Márie Terézie z roku 1751, vznikať návesné kaply, ktoré v počiatočných fázach vývoja preferujú funkciu zvonice, využitie ako sakrálneho priestoru je až druhotné. Od počiatku 19. storočia sa obe funkcie vyrovnávajú a neskôr liturgický účel týchto stavieb jednoznačne prevláda. Návesné kaply kopírujú slohový výraz poplatný dobe vzniku baroka a klasicizmu až po pseudoslohové prejavy 2. polovice 19. storočia a moderné slohy 20. storočia.

MGR. PETR DRASTIL

Ústav evropské etnologie, Masarykova univerzita Brno

v rokoch 2019 až 2024 študoval etnológiu na Ústave európskej etnológie Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne. Svoju bakalársku diplomovú prácu venoval výskumu hodových slávností v západnej časti aglomerácie mesta Brno. V diplomovej práci sa potom zameral na súčasný stav kráľovničiek na Morave. V súčasnosti študuje doktorandské štúdium na uvedenom ústave, pričom jeho výskumné zameranie tvorí úloha obnoveného tradičného ľudového odevu v procese formovania lokálnej a regionálnej identity. V rokoch 2023 až 2024 pracoval ako kurátor-etnológ v Podhoráckom múzeu – jednej z pobočiek múzea Brněnska. Od konca roku 2024 pracuje opäť ako kurátor-etnológ v Múzeu regiónu Boskovicka. Vo svojom výskume sa ďalej venuje fenoménu obnovy tradícií, etnokultúrnym tradíciám, obnovenému alebo osobitému odevu a funkcii tradícií v súčasnej postmodernej spoločnosti. Počas svojej práce v múzeu v súčasnosti dokumentuje a študuje kunštátsku keramiku.

Súčasné slávenie „kráľovničiek“ a ľudová zbožnosť na Morave

Pôvodný svätodušný obrad „kráľovničiek“ bol v období vrcholiaceho českého národného hnutia považovaný za jeden z najstarších prejavov tradičnej ľudovej kultúry. Prví národopisci, etnografi a neskôr i rôzni vedúci spolkov či intelektuáli v ňom videli doklady pôvodného staroslovanského náboženstva a videli v ňom hľadaného „ducha národa“. Tieto silné romantické interpretácie síce boli neskoršími výskumami problematizované, napriek tomu v rámci „kráľovničiek“ nachádzať určité prvky, ktorých funkcia bola pôvodne magická. Zároveň však v obrade bolo množstvo prvkov spojených s kresťanským náboženstvom a s tým spojeným uctievaním svätého Ducha. Procesy spojené s modernizáciou viedli od 19. storočia k zániku obradu v jeho pôvodnej podobe a forme. Vrchol národného hnutí a s tým spojené romantické chápanie obyčaje, prinieslo jej masové rozšírenie v tzv. druhej existencii.

Aktuálne sa obyčaj udržuje na Morave iba v niekoľkých málo lokalitách, respektíve je interpretovaný folklórnymi súbormi počas najrôznejších folklórnych festivalov alebo slávností. Môžeme sa teda pýtať, či, respektíve nakoľko v súčasnej postmodernej a viac-menej sekularizovanej spoločnosti „kráľovničky“ plnia magické alebo náboženské funkcie. Prišlo v prípadoch obnovy či rekonštrukcie obyčaje tiež k zaradeniu nejakých prvkov plniacich tieto funkcie? Vnímajú súčasní aktéri prítomnosť nejakej duchovnej roviny v „kráľovničkách“? Odpovede na tieto otázky si kladie za cieľ predkladaný príspevok.

MGR. RUDOLF ŠIMEK

Ústav pro dějiny umění, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

je historik umenia a kurátor Podbrdského múzea v Rožmitále pod Třemšínom. Dlhodobo sa venuje výskumu a dokumentácii tradičných remesiel a priemyslu v regióne Podbrdska, najmä rezbárstvu, tesárstvu, cvočkařství a lesným remeslám. Vyštudoval dejiny výtvarného umenia na Univerzite Palackého v Olomouci a absolvoval Školu múzejnej propedeutiky. Vo svojej dizertačnej práci sa zameriava na ľudové pútnické sošky Panny Márie Svatohorskej a ďalšie drevorezby z príbramskej a nepomucko-zalánskej produkcie. Je autorom výstavy Fenomén zalánská madona (november 2024 až január 2025), ktorá predstavila výsledky terénneho výskumu a typologického spracovania týchto ľudových sôch. Okrem odbornej činnosti pôsobí od roku 2014 aj ako starosta obce Starosedlský Hrádek.

Pútnické sošky a každodennosť ľudovej zbožnosti: agentnosť a pamäť devocionálnych artefaktov v dlhom 19. storočí

Príspevok sa venuje dreveným pútnickým soškám, predovšetkým vyobrazeniam Panny Márie Svatohorské, ktoré boli od 18. storočia predávané pútnikom na Svaté Hore pri Příbrame a nachádzali svoje miesto v domácnostiach, kaplnkách, štítoch vidieckych domov a v krajinných zastaveniach. Na základe rozsiahleho výskumu viac ako 1700 exemplárov a dobových prameňov práca ukazuje, že tieto artefakty neboli vnímané len ako suveníry, ale ako účinné náboženské prostriedky a viditeľné znaky zbožnosti v krajine.

Teoreticky vychádza príspevok z konceptu agentnosti náboženských predmetov (A. Gell), telesného obrazu (H. Belting), recepčnej estetiky (H. Morphy) a historického trvania formy (G. Kubler). Pútnická soška je chápaná ako aktívne médium medzi človekom a posvätným, ktoré skrze rituálne použitie, dotyk, vystavenie a prítomnosť v priestore utvára náboženský význam miesta i pamäť viery. V kontexte premeny ľudovej religiozity behom „dlhého“ 19. storočia, kedy sa oficiálna a súkromná zbožnosť postupne vzďaľovali, predstavujú pútnické sošky jeden z kľúčových médií prenosu, pretrvania i adaptácie náboženskej skúsenosti.

Jadrom prezentácie je typológia poškodenia sôch, odrenín, znečistenia, poškodenia klincami alebo viacerými vrstvami polychrómie, čo umožňuje rekonštruovať ich špecifické funkcie a spôsoby používania v rôznych typoch sakrálnej krajiny. Hmotné stopy nesené povrchom artefaktov slúžia ako kľúč k pochopeniu ich účinnosti, ritualizácie priestoru a každodenných praktík ľudovej zbožnosti.

Cieľom príspevku je prispieť k porozumeniu toho, ako ľudová religiozita a devocionálne praktiky 19. storočia formovali vizuálnu a symbolickú vrstvu sakrálnej krajiny.

PHDR. LENKA BLAŽKOVÁ, PH.D

Hornické muzeum Příbram

absolventka kultúrno-historických regionálnych štúdií na Univerzite J. E. Purkyněho v Ústí nad Labem (1998) a etnológie na Karlovej univerzite v Prahe (2008). Od roku 1999 pracuje ako historička v Banskom múzeu v Příbrame. Špecializuje sa na tradičné príbramské remeslá, najmä voskárstvo, s dôrazom na výrobu a predaj súvisiaci s mariánskym pútnickým miestom Svatá Hora pri Příbrami. Študuje osudy zaujímavých osobností kultúrno-spoločenského významu v regióne, život a zvyky vidieckych vrstiev v Příbramsku v rokoch 1870 – 1945 a dejiny miestnej tradície rezbárstva, najmä betlémárstva. Osobitnú pozornosť venuje životu baníckych komunít v tejto oblasti do roku 1945 a ľudovému umeniu baníkov. Od roku 2008 vedie voskárske workshopy s ukážkami bielenia vosku, liatia sviečok a obetín, výroby stĺpikov vrátane zdobenia. Je autorkou knihy Voskařství (2006) aspoluautorkou monografie Příbram. Historie, kultura, lidé (2016) publikuje v regionálnych zborníkoch (Podbrdsko 2017-2024, Středočeský vlastivědný sborník 2020-2022) a v zborníkoch tematických konferencií. Je tiež autorka a spoluautorka regionálnych výstav.

Motívy voskových votívnych darov v zbierke Banského múzea v Příbrame a ich porovnanie so zbierkami voskových votívnych darov vo vybraných múzejných zbierkach

V zbierke Horníckeho múzea Příbram je uložená pozostalosť jedného z posledných příbramských voskárov Augustína Čížeka (1877–1946). Okrem pracovných nástrojov obsahuje rozsiahlu kolekciu identifikačných obetín z vosku, vrátane drevených a sadrových foriem na ich výrobu. Voskárske remeslo malo v Příbrame, ležiacom na dohľad pútnického miesta Svaté Hory, dlhú tradíciu (1703-1950).

Svatá Hora patrila od 1. tretiny 18. storočia k vyhľadávaným cieľom pútnikov z mnohých kútov českých krajín a strednej Európy. Pod ochranu Panny Márie Svatohorskej sa veriaci zverovali v ťažkých životných situáciách, rovnako ako jej skladali vďaku za vypočuté prosby. Jedným z dlhotrvajúcich prejavov ľudovej zbožnosti bola prax tzv. identifikačných obetín, úplne bežná na Svaté Hore ešte v 30. rokoch 20. storočia. Dochované voskové vóty symbolicky či explicitne zobrazujú ťažkosti, s ktorými sa ľudia v každodennom živote pasovali a ponúkajú svojbytný pohľad na životné peripetie vótantov.

Príspevok klasifikuje motívy voskových vót v příbramskej kolekcii a v zbierke Svatohorského múzea a porovnáva ich s obdobnými kolekciami vybraných českých a zahraničných múzeí. Na základe prameňov a literatúry ilustruje dlhoročnú tradíciu zvyku obetovania prostredníctvom voskových vót na Svaté Hore a výrobu tohoto typu voskárskeho tovaru v Příbrame. V závere hodnotí dopad likvidácie pútnického priemyslu v Příbrame v rokoch 1949-1950 na povedomie laickej verejnosti o historickom a kultúrnom spojení dejín mesta s históriou Svaté Hory, súvisiace dôsledky štyridsaťročného útlmu svatohorských pútí a náročné snahy nadviazať v Příbrame po roku 1989 na pretrhnutú tradíciu výroby pútnického tovaru v regióne.

MGR. ET MGR. VLADIMÍR OLEJNÍK, PHD.

Filozofická fakulta Katolíckej univerzity, Ružomberok

absolvent Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v odbore Všeobecná katolícka teológia (1999) a Filozofickej fakulty PU v odbore Latinský jazyk (2001), doktorandské štúdium v odbore Slovenské dejiny na Filozofickej fakulte UK v Bratislave (2019). Od r. 1999 archivár, od r. 2004 do súčasnosti vedúci archivár Rímskokatolícka cirkev Biskupstvo Spišské Podhradie - Spišská Kapitula.
Od r. 2000 tiež vysokoškolský pedagóg na Teologickom inštitúte v Spišskom Podhradí, Teologickej fakulty KU (asistent: latinský jazyk, patrológia, cirkevné dejiny). Od r. 2023 univerzitný docent na katedre histórie Filozofickej fakulty KU v Ružomberku.
Autor a spoluautor niekoľkých monografií, mnohých štúdií, účastník mnohých konferencií doma i v zahraničí, účastník mnohých projektov. Odborne sa zaoberá dejinami novoveku so zameraním na cirkevné dejiny, ďalej neolatinistikou a historickou filológiou vo všeobecnosti, ako aj výskumom svetských i sakrálnych historických stavieb na Spiši a v okolitých historických regiónoch.

Historické záznamy o prejavoch zbožnosti v lokalite kalvárie pri Spišskej Kapitule - Spišský Jeruzalem

Kalvária pri Spišskej Kapitule, ktorá sa v súčasnosti od r. 2013 nazýva Spišský Jeruzalem, vznikla v období 17. stor. (1666 - 1675) pod vplyvom jezuitskej spirituality. Priamou predlohou pre vznik kalvárie bola Kalwaria Zebrzydowska v Poľsku. Obsahuje základný pašiový cyklus via dolorosa: večeradlo, Getsemani (nezachovaná), Herodesov palác, pevnosť Antónia, Golgota spolu s Božím hrobom, ako aj symbolické hradby Jeruzalema (7 božích múk po obvode lokality). Dobové záznamy z jezuitských diárií a kroník od 17. stor., ako aj neskoršie záznamy z archívov Spišskej Kapituly poukazujú na pestrosť prejavov jednak ľudovej zbožnosti, na druhej strane aj oficiálne cirkvou organizovaných náboženských liturgických i mimoliturgických prejavov v tejto lokalite. Informujú o inšpirácii pri výbere patrocínií jednotlivých sakrálnych objektov ako súčastí krajiny, o rôzne motivovaných púťach (chorí, flagelanti, nočné púte a podobne), o organizácii neliturgických náboženských podujatí (pašiové hry a iné scénické prejavy), ale aj o postupnej stagnácii hlavného programu sakrálnej krajiny (kalvária - via crucis) po zrušení jezuitov v roku 1773 a jej postupnú dezinterpretáciu na náhodný súbor kaplniek s vlastnými patrocíniami, ktorých slávenie pretrvalo až do pol. 20. stor.

Príspevok poukáže na postupnú premenu týchto prejavov, ktorá dokazuje vývoj danej lokality, jej náboženského programu, ale aj ľudovej zbožnosti v nadväznosti na aktuálnu sociálnu, konfesionálnu a politickú situáciu v regióne i v širšej oblasti.

MGR. DANIELA REĽOVSKÁ

Ľubovnianske múzeum - Hrad v Starej Ľubovni

vyštudovala Dejiny výtvarných umění na Univerzite Palackého v Olomouci. Od roku 2018 pôsobí ako odborný zamestnanec v Ľubovnianskom múzeu – hrade v Starej Ľubovni na pozícii kurátor – umelecký historik. Vo svojej odbornej praxi sa venuje výskumu zbierkových predmetov, najmä z depozitára umeleckej histórie.
Je kurátorkou stálej výstavy Paláca Lubomírskych na hrade Ľubovňa. V publikačnej činnosti sa zameriava najmä na zbierkový fond Ľubovnianskeho múzea,
ale aj umenovedné pamiatky v lokalite okresu Stará Ľubovňa.

Drobná sakrálna architektúra vo vybraných lokalitách okresu Stará Ľubovňa

Ľubovnianske múzeum sa vo svojej vedeckej činnosti dlhodobo zameriava na výskum územia severného Spiša, severozápadného Šariša a oblasti Zamaguria. Existujú tu vedľa seba dedinky Slovákov, spišských Nemcov, Rusínov a Goralov s vierovyznaním rímsko- a gréckokatolíckym, pravoslávnym a evanjelickým. Napriek mnohým rozdielom však obce v tomto regióne spája spoločný prvok – prítomnosť drobných sakrálnych objektov, ako sú kaplnky, kríže, božie muky či prícestné sochy svätcov. Tieto stavby sú nielen duchovnými orientačnými bodmi, ale aj dôležitou súčasťou krajinného a kultúrneho dedičstva. Fundátormi krížov a kaplniek boli veriaci, miestna šľachta, či remeselníci alebo vďační občania za pomoc v nešťastí. Výber miesta pre kaplnku alebo kríž je rôzny – pri cestách, rázcestiach, na hranici chotára, na pahorkoch, či v hustých lesoch. Zvlášť významné postavenie mali kaplnky a kríže na rázcestí, kde slúžili ako miesto modlitby, ochrany a symbolickej orientácie. Cieľom príspevku je predstaviť rozmanitosť týchto objektov vo vybraných lokalitách okresu Stará Ľubovňa, poukázať na ich výtvarné spracovanie, ikonografiu a umiestnenie v priestore.

Časť príspevku sa zameria aj na historický vývoj týchto objektov na základe vojenských mapovaní, ktoré prebehli v hornom Uhorsku od 18. storočia a poskytujú cenné údaje o pôvodnej polohe, počte a zachovaní. Veľa objektov v priebehu rokov zaniklo, mnoho bolo zničených a mnoho sa nachádza v deštruktívnom stave.

MGR. DANIEL VRÁBEĽ

Ľubovnianske múzeum - Hrad v Starej Ľubovni

študoval na Prešovskej univerzite v Prešove na Filozofickej fakulte inštitúte História odbor História. Počas štúdia sa stal členom Spišského dejepisného spolku, štúdium ukončil v roku 2024. Vo svojej diplomovej práci riešil problematiku konfesionálneho vývoja v regióne Spiš v ranom novoveku. V doktorandskom štúdiu zatiaľ nepokračuje, v súčasnosti pracuje ako kurátor -historik v Ľubovnianskom múzeu - hrad v Starej Ľubovni. Vo svojej činnosti sa snaží zameriavať hlavne na cirkevné a kultúrne dejiny, je autorom niekoľkých článkov na internetovom portáli HistoryLab.

Gréckokatolícke drevené chrámy na príklade chrámu z Matysovej

Cieľom príspevku je zamerať sa na problematiku drevených gréckokatolíckych chrámov na východnom Slovensku na príklade dreveného chrámu z Matysovej z prvej polovice 19. storočia - v súčasnosti uloženého v skanzene v Starej Ľubovni. Na úvod chceme vysvetliť vývoj chrámov východného obradu, spôsob stavania a materiál, ktorý sa na ich stavbu používal a poukázať na ich zaujímavosti.

Dôraz by sa kládol na jeho architektonickú, kultúrnu a historickú hodnotu takýchto chrámov. Chceli by sme viac priblížiť drevené chrámy východného obradu ako významný artefakt náboženskej a ľudovej tradície Gréckokatolíkov. V príspevku sa zameriame aj na interiér chrámu, výzdobu, ikony s cieľom vysvetliť ich význam a symboliku alebo výtvarné spracovanie a atribúty.

Chceme vysvetliť i liturgické usporiadanie chrámov, východné chrámy totiž boli trojdielne a preto by sme chceli priblížiť jeho jednotlivé časti a vysvetliť čo predstavovali a kto v nich mohol byť prítomný. Týmto spôsobom chceme viac priblížiť ľudovú zbožnosť gréckokatolíkov a ich vnímanie viery a aké mala miesto v živote gréckokatolíckeho obyvateľstva. Na záver poukážeme na jedinečnosti, ktoré má chrám z Matysovej.

Význam a spôsob stavanie drevených chrámov by sme chceli priblížiť aj na iných podobných stavbách, v krátkosti uvedieme príklady ďalších významných drevených chrámov, priblížiť ich zaujímavosti alebo odlišnosti od uvedeného príkladu.

PHDR. RADOMÍR SABOL

Katedra archeológie Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Pamiatkový úrad Slovenskej republiky

historik umenia, zaoberá sa problematikou drobných sakrálnych objektov v krajine, predovšetkým z hľadiska ich liturgického využitia a kultúrno-historických kontextov. Dlhodobý záujem venuje aj pútnickému miestu Marianka a umelecko-historickému dedičstvu, ktoré je spojené s týmto mariánskym pútnickým miestom. Od roku 2018 pôsobí na Pamiatkovom úrade Slovenskej republiky, kde sa venuje procesom spojeným s vyhlásením nových nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok. Typologicky sa venuje širokému spektru objektov profánneho charakteru a plochám historickej zelene. V súčasnosti pôsobí aj na Katedre archeológie Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre ako externý doktorand.

DOC. PHDR. STANISLAVA BÖNDE GOGOVÁ, PHD.

Katedra archeológie Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

muzeologička a archeologička pôsobiaca na Katedre archeológie Filozofickej fakulty UKF v Nitre. Vo vedecko-pedagogickej činnosti sa venuje najmä terénnemu výskumu a ochrane kultúrneho dedičstva, so zameraním na pohrebný rítus v stredoveku a ranom novoveku, ako aj na sakrálne pamiatky v historickej krajine Tríbečského podhoria. Významnou súčasťou jej práce je prezentácia a popularizácia archeológie a kultúrneho dedičstva in situ aj in fondo, ktoré aplikuje aj do vzdelávania. Je autorkou viacerých odborných štúdií a publikácií, odbornou garantkou a kurátorkou výstav a aktívne sa podieľa na výskumných a vzdelávacích projektoch. Ako expertka pre oblasť kultúry a kultúrneho dedičstva, bola v roku 2020 Úradom vlády SR poverená vypracovať Strategickú správu Grantov EHP a Nórska za rok 2019. Od roku 2020 sa venuje aj výskumu archeológie popravísk a šibeníc v historickej krajine.

PHDR. DANIEL BEŠINA, PHD.

Katedra archeológie Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

muzeológ a archeológ, venuje sa výskumu archeológie popravísk a právnej archeológie, ako aj problematike historickej krajiny. Špecializuje sa na prezentáciu archeológie in situ a in fondo, pričom sa vo svojej práci zameriava aj na teoretickú a aplikovanú muzeológiu. Vo výskume a prezentácii pamiatok uplatňuje digitálne technológie, čím prepája tradičné prístupy s modernými inováciami. V rokoch 2013 – 2019 pôsobil ako výtvarník - dokumentátor v Gemersko-malohontskom múzeu v Rimavskej Sobote. Po ukončení doktorandského štúdia v odbore archeológia na Filozofickej fakulte UKF v Nitre (2019) pôsobil ako odborný asistent na Katedre muzeológie FF UKF (2019 – 2023). Od roku 2022 pôsobí ako odborný asistent na Katedre archeológie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Od roku 2024 má na tejto fakulte funkčné miesto docenta. Je členom medzinárodnej organizácie EAA – European Association of Archaeologists (od roku 2024).

Drobné sakrálne objekty v krajine ako doklady duchovného a kultúrneho dedičstva. Dokumentačné prístupy výskumu na príklade božej muky v obci Solčany (okr. Topoľčany)

Príspevok predstavuje možnosti výskumu drobných sakrálnych objektov ako súčastí kultúrneho dedičstva a historickej pamäte vidieckeho priestoru. Na príklade konkrétnej božej muky v obci Solčany (okr. Topoľčany) prezentujeme uplatniteľné výskumné a dokumentačné prístupy, ktoré zahŕňajú terénny a kabinetný výskum uplatňujúci formálno-štýlovú analýzu, historicko-kartografickú analýzu, ako aj ešte stále opomínané digitálno-dokumentačné metódy (vrátane konvergentnej fotogrametrie a leteckého snímkovania pomocou UAV).

Prepájaním historických a súčasných faktov s hypotézami vyplývajúcimi z krajinných súvislostí sa rozširuje kultúrno-antropologický kontext objektu i širšieho regiónu. Parciálnym cieľom je poukázať na potenciál výpovednosti tohto segmentu kultúrneho dedičstva, ktorý býva opomínaný. Aj zdanlivo nenápadný sakrálny objekt bez výraznejšej umelecko-historickej hodnoty môže poodhaliť hlboké prepojenia medzi duchovným životom komunity, podobou krajiny a historickým vývojom regiónu. Osobitnú pozornosť venujeme aj súčasnému vnímaniu týchto objektov miestnymi obyvateľmi, ako aj aktuálnym prístupom k ich ochrane, údržbe a obnove. Príspevok poukazuje nielen na význam drobných sakrálnych objektov ako statických svedkov minulosti, ale aj na skutočnosť, že ide o stále živé kultúrne artefakty, ktoré spolu vytvárajú krajinotvorný rámec vidieka. Svojou existenciou prispievajú k formovaniu duchovnej identity a kultúrnej kontinuity krajiny hodnej odborného záujmu a zachovania.

DOC. MGR. ZUZANA BORZOVÁ, PHD.

Katedra archeológie Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

archeologička, zaoberá sa problematikou včasného stredoveku, predovšetkým stredovekým poľnohospodárstvom a poľnohospodárskym náradím, ako aj témou starých Maďarov a otázkou pohrebísk záveru včasného stredoveku. Taktiež sa venuje problematike nedeštruktívnej archeológie a archeológii krajiny, najmä výskumu pohoria Tribeč. Venuje sa aj popularizácii archeológie, predovšetkým prostredníctvom workshopov a podujatí pre deti a mládež.
Od roku 2022 je vedúcou Katedry archeológie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Je členkou viacerých vedeckých archeologických spoločností, edičných a vedeckých rád, hlavnou organizátorkou viacerých medzinárodných archeologických konferencií a workshopov a kurátorkou niekoľkých výstav.

DOC. MGR. DOMINIK REPKA, PHD.

Katedra archeológie Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

archeológ, venuje sa dobe laténskej a rímskej, predovšetkým v oblasti pochovávania a materiálnej kultúry. Jeho výskumné aktivity sú zamerané aj na výskum stredovekých a včasnonovovekých hradov a spracovávanie stredovekej a novovekej keramiky. Pod jeho vedením bolo realizovaných viacero terénnych archeologických výskumov, ako napr. na Oponickom hrade (od roku 2015). Od roku 2014 pôsobí na Katedre archeológie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre ako vysokoškolský pedagóg, najprv vo funkcii odborného asistenta a neskôr docenta.
Od roku 2022 pôsobí na fakulte aj vo funkcii prodekana pre vedeckovýskumnú činnosť a doktorandské štúdium.

PHDR. ING. BC. PETER SATER, PHD. ET PH.D.

Krajský pamiatkový úrad v Nitre

historik, archivár, archeológ a architekt, zaoberá sa výskumom a obnovou hradných zrúcanín na Slovensku. Venuje sa taktiež výskumu šľachtických rodov, predovšetkým Apponyiovcov. V období 2013 - 2022 bol predsedom OZ Apponiana, ktoré sa od roku 2001 venuje obnove a výskumu Oponického hradu. V rámci svojej výskumnej činnosti sa taktiež venuje štúdiu a identifikácii pergamenových fragmentov, sekundárne použitých v starých tlačiach a rukopisoch. V súčasnosti pracuje na Krajskom pamiatkovom úrade v Nitre, kde je poverený jeho vedením.

PHDR. THDR. ROMAN GERŠI, PHD. SLL.

Nitriansky hrad

historik, liturgista, archivár a knihovník. Venuje sa dejinám Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstva Nitra. Vyše tridsať rokov sa osobitne venuje cirkevným a svetským dejinám Obce a Farnosti Oponice a šľachtickým rodinám grófov Apponyiovcov a zemanov Bartakovičovcov. V rámci výskumu hrobky Bartakovičovcov sa venuje spracovávaniu archívnych dokumentov (kanonické vizitácie, úradná dobová korešpondencia, matričné záznamy a genealógie), ktoré mapujú vznik a používanie tejto hrobky v 19. storočí. V súčasnosti pracuje na Nitrianskom hrade, kde spracováva úradný a súkromný archív kardinála Jána Chryzostoma Korca.

MGR. SILVIA BODORIKOVÁ, PHD.

Katedra antropológie, Univerzita Komenského v Bratislave

antropologička, zaoberá sa analýzami kostrových pozostatkov z historického a prehistorického obdobia. Venuje sa tiež štúdiu potravných zvyklostí na základe analýz stabilných izotopov, stopových prvkov a dentálnych bukálnych mikroabrázií. Podieľala sa na výskumoch historických osobností, napr. príslušníkov rodiny Kuffnerovcov a Moravských, Košických mučeníkov, A. Welsa – pradeda herečky A. Hepburn, múmie z hradu Krásna Hôrka a egyptskej múmie z múzea v R. Sobote. Okrem historickej antropológie spolupracuje na výskumoch z oblasti auxológie, klinickej a forenznej antropológie. V súčasnosti pracuje na Katedre antropológie Prírodovedeckej fakulty, Univerzity Komenského v Bratislave.

RNDR. MICHAELA DÖRNHÖFEROVÁ, PHD.

Katedra antropológie, Univerzita Komenského v Bratislave

antropologička, špecializuje sa na historickú antropológiu, paleopatológiu a forenznú antropológiu. V rámci historickej antropológie sa venuje tiež porovnávacej osteológii. Je členkou Slovenskej antropologickej spoločnosti pri SAV a redaktorkou časopisu Slovenská antropológia.

ING. ARCH. MARTIN BÓNA, PHD.

Nezávislý vedec

stavebný historik, pôsobiaci v oblasti pamiatkových architektonicko-historických a umelecko-historických výskumov a návrhov obnovy pamiatok. V rokoch 1992-2003 pôsobil na strediskách Pamiatkového ústavu (neskôr úradu) v Topoľčanoch a v Nitre a od roku 2004 podniká v oblasti pamiatkového výskumu. Dlhodobo sa špecializuje na výskum a obnovu fortifikačnej a sakrálnej architektúry a úzko spolupracuje aj v interdisciplinárne zameraných výskumoch spoločne s archeológmi, archivármi a dendrochronológmi. Aktívne sa zúčastňuje aj v predprojektovej príprave obnovy pamiatok torzálnej architektúry (hradné zrúcaniny) a výsledky svojej práce publikuje v odborných periodikách a monografiách.

PROF. RNDR. ROMAN PAŠTEKA, PHD.

Katedra inžinierskej geológie, hydrogeológie a aplikovanej geofyziky, Univerzita Komenského v Bratislave

geofyzik, venujúci sa využitiu merania geofyzikálnych polí v rámci nedeštruktívneho archeologického prieskumu. Jeho hlavným vedeckým zameraním je využitie magnetometrie, gravimetrie a georadaru pri detekcii archeologických objektov. Je jedným zo zakladateľov slovenskej mikrogravimetrie, ktorá sa zameriava na nedeštruktívny prieskum podpovrchových dutín (krýpt, pivníc a podobne). Okrem vedeckej činnosti sa venuje intenzívne aj výuke na Prírodovedeckej fakulte UK a dlhé roky prednáša predmet „Metódy archeo-geofyzikálneho výskumu“ pre študentov Filozofickej fakulty UK. Je členom profesných organizácii EAGE a SEG, členom redakčnej rady zahraničného časopisu Geophysical Prospecting a zástupca šéfredaktora domáceho časopisu Contributions to Geophysics and Geodesy.
V súčasnosti je zástupcom vedúceho Katedry inžinierskej geológie, hydrogeológie a aplikovanej geofyziky na Prírodovedeckej fakulte, UK v Bratislave.

BC. MGR. MIRIAMA TÁBIOVÁ

Katedra archeológie Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

antropologička, špecializuje sa na fyzickú antropológiu, pričom sa zameriava na analýzu ľudských kostrových pozostatkov z obdobia histórie a prehistórie. V období rokov 2018 až 2024 pôsobila ako archeologický technický pracovník a antropológ v súkromnej archeologickej spoločnosti, kde získala praktické skúsenosti v terénnej a laboratórnej práci. Počas tejto doby úspešne absolvovala štúdium aplikovanej informatiky, čím si rozšírila svoju odbornú kvalifikáciu.
V súčasnosti je študentkou doktorandského štúdia na Katedre archeológie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, kde sa zaoberá analýzou osteologického materiálu a pedagogickou činnosťou v oblasti antropológie.

PHDR. DANIEL BEŠINA, PHD.

Katedra archeológie Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

muzeológ a archeológ, venuje sa výskumu archeológie popravísk a právnej archeológie, ako aj problematike historickej krajiny. Špecializuje sa na prezentáciu archeológie in situ a in fondo, pričom sa vo svojej práci zameriava aj na teoretickú a aplikovanú muzeológiu. Vo výskume a prezentácii pamiatok uplatňuje digitálne technológie, čím prepája tradičné prístupy s modernými inováciami. V rokoch 2013 – 2019 pôsobil ako výtvarník-dokumentátor v Gemersko-malohontskom múzeu v Rimavskej Sobote. Po ukončení doktorandského štúdia v odbore archeológia na Filozofickej fakulte UKF v Nitre (2019) pôsobil ako odborný asistent na Katedre muzeológie FF UKF (2019 – 2023). Od roku 2022 pôsobí ako odborný asistent na Katedre archeológie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.
Od roku 2024 má na tejto fakulte funkčné miesto docenta. Je členom medzinárodnej organizácie EAA – European Association of Archaeologists (od roku 2024).

Duchovný svet šľachty vo vidieckom prostredí v 19. storočí – hrobka potomkov rodiny Bartakovičovcov z Malých Oponíc

Rímskokatolícky farský kostol Sv. Petra a Pavla v Oponiciach je zaujímavý prítomnosťou dvoch hrobiek významných rodov žijúcich v predmetnom regióne. Jednou je hrobka grófov Aponiovcov, ktorá sa nachádza na južnej strane kostola. Predmetom nášho záujmu je však druhá hrobka, situovaná pod podlahou sakristie. Vybudovaná bola počas výstavby súčasného kostola v 90. rokoch 18. storočia a vysvätená 14. 11. 1800. Podľa archívnych zmienok tu mali byť pochovaní potomkovia rodiny zemanov Bartakovičovcov z Malých Oponíc po ženskej línii: Ghyczy, Frankner, Simonyi – 16 osôb, z toho päť detí. Posledný pohreb sa tu konal 20. decembra 1854. Následne sa hrobka prestala používať a jej vchod bol zasypaný.

Táto hrobka sa stala na jar 2025 predmetom záujmu širšieho výskumného tímu: archeológov, historika, antropológov, stavebného historika, geofyzika a pamiatkarov. Zámerom príspevku je informovať o výsledkoch tohto interdisciplinárneho výskumu hrobky, ako aj predostrieť návrh jej prezentácie pre širokú verejnosť. Autori príspevku sa pokúsia vsadiť výsledky do širšieho kontextu – do témy duchovného sveta na vidieku, resp. prejavov spôsobu pochovávania šľachty vo vidieckom prostredí v 19. storočí v regióne Tribeča.

MGR. THLIC. MARTIN HOFERKA, TH.D.

Záhorské múzeum Skalica

pracuje v Záhorskom múzeu v Skalici, kde sa venuje regionálnej histórii so zameraním na cirkevné dejiny.

Sakrálne objekty ako štácie na ceste pútnikov

Peregrinatio patrí k signifikantným identifikačným znakom katolicizmu. V novoveku, v období baroka až do osvietenských zásahov boli populárne procesie a púte. Procesie sa konávali zvyčajne v rámci danej lokality počas konkrétnych liturgických sviatkoch. Súčasťou procesií bývalo putovanie ku krížom či k sochám svätcov. Púte bývali i niekoľkodenné a smerovali k pútnickým miestam.

Zo Záhoria sa pravidelne putovalo na viaceré pútnické miesta či už v regióne (Marianka, Šaštín), ako i mimo región na susednú Moravu a do Rakúska. Púte z jednotlivých obcí sa konávali každoročne v rovnakom čase a zúčastňovali sa ich zástupcovia celej komunity. Zvyky spojené s putovaním pretrvávali. Pútnici sa zastavovali na rovnakých miestach, kde hľadali oddych alebo navštívili kostol či kaplnku, ktorá sa tam nachádzala.

V príspevku sa chcem hlavne zamerať na lokality a sakrálne objekty, kadiaľ pútnici prechádzal a kde sa zastavovali, a konali pobožnosti.

PHDR. RICHARD BENECH

Trenčianske múzeum v Trenčíne

je absolvent Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre odbor etnológia, kulturológia a Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií. Zameriava sa hlavne na terénny výskum v oblasti tradičného odevu (formy a determinanty vývoja). Je autorom viacerých publikácií, troch filmových dokumentov na tému vtáčnictvo, mikulášske obchôdzky a výšivkársky spolok Izabella; autorom a garantom projektu Herbarium populi Vagi zameraného na popularizáciu tradičného odevu.

Interpretácia motívov výšivky mužských lajblíkov z Dubnice nad Váhom pohľadom kresťanskej symboliky

Počiatok púti v Dubnici nad Váhom sa datuje do roku 1742 v spojitosti s prítomnosťou rodu Ilešháziovcov v miestnom kaštieli. Roľnícka obec/mestečko získalo na význame a stalo sa náboženským centrom, ktoré vo svojom vrchole organizovalo 6 hlavných púití a množstvo menších, či individuálnych. Významný priestor a čas, ktorý prinášal pre samotnú obec nemalé finančné príjmy a pre Dubničanov znamenal určitý status spojený s úctou v kontexte okolitých obcí. Dubnica nad Váhom vďaka industrializácii od konca 20. rokov 20. storočia, s ktorou sa spája prílev prisťahovalcov z rôznych kútov Slovenska, vojnovému obdobiu, ale aj aktivitám v období komunizmu v oblasti sankcionovania účastníkov púti, odpútavacím aktivitám formou kultúrnych podujatí v čase nedeľných bohoslužieb a propagácie Dubnice nad Váhom ako významného mesta v oblasti strojárskeho a zbrojného priemyslu, bola pôvodná identita náboženského centra so svojimi prejavmi v lokálnej ľudovej kultúre nahradená inou, vyplývajúcou z robotníckeho charakteru prevládajúceho zamestnania obyvateľov. Výskum prejavov pútnickej tradície v ľudovej kultúre v oblasti Dubnice a širšieho okolia absentuje a pravdepodobne bola aj cielene opomínaná.

Článok sa zameriava na výzdobu mužských súkenných viest (lajblíkov), v ktorých výzdobe je možné vysledovať zákonitosti, prepojenia na kresťanskú symboliku, ale aj pútnickú tradíciu Dubnice nad Váhom v ľudovej štylizácii podporenou symbolikou farieb zaužívaných v kresťanstve. Interpretácia vychádza z množstva kvalitatívne v prevedení rozdielnych lajblíkov, z ktorých bola podľa najvyššie kvality výšivky vyselektovaná skupina asi 10 kusov z obcí Dubnica nad Váhom, Kolačín, Lieskovec (obce farnosti Dubnica nad Váhom), u ktorých je predpoklad rovnakého zdroja produkcie, ktorým bol miestny remeselník.

PHDR. PETER MICHALOVIČ

Záhorské múzeum Skalica

študoval na Pedagogickej fakulte v Nitre, aprobácia slovenský jazyk – hudobná výchova, v r. 1990-92 absolvoval študijný pobyt na Etnomuzikologickom oddelení Ústavu hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied v Bratislave (externe do r. 2000) a v r. 2003 som získal titul PhDr. za dizertačnú prácu na tému Ľudová hudobná kultúra na Záhorí. Od r. 1992 je zamestnaný ako odborný pracovník – muzikológ, kustód zbierok, od r. 2009 zástupca riaditeľa – v Záhorskom múzeu v Skalici. Od r. 1997 pracuje ako výkonný redaktor časopisu Záhorie, ktorý vydáva Záhorské múzeum v Skalici. Pôsobí ako umelecký vedúci Folklórneho súboru Skaličan a zároveň primáš ľudovej hudby Skaličan (od r. 1980 doteraz).

Sakrálne pamiatky a ľudová pieseň Záhoria

Sakrálne pamiatky a objekty a ich reflexia v regionálnych zbierkach ľudových piesní (Záhorácké pjesňičky Dr. Janka Blaha; Slovenské spevy - diel D2, okolie Kútov; zbierky Karla Plicku - Slovenský spevník, Eva Studeničová spieva). Piesne obsahujúce nosnú tému, prípadne zmienku o sakrálnych objektoch v krajine:

- kostol (kostel, kostelíček, kostelňík, klášter)
- veža (hoďiny na vježi)
- cintorín (cinter, cinteríček)
- kríž
- Božia muka

Ponitrianske múzeum

V NITRE

www.muzeumnitra.sk

NITRIANSKY SAMOSPRÁVNY KRAJ

Akademie věd České republiky

pravé slovenské hrdo a srdcom

Nitrak

Nitra DEŇ

pardon

„Odborný seminár - Fenomén sakrálnej krajiny, jej znaky a súčasti“ z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

fond na podporu umenia